

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Антошука Андрія Олександровича на дисертацію Кукос Марини Василівни на тему «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах незаконне виробництво та розповсюдження наркотичних і психотропних засобів перетворилося на тіньову комерційну індустрію з багатомільярдними оборотами. Особливо гостро це питання постає, коли до вказаної протиправної діяльності залучаються неповнолітні. Саме тому, Кукос М.В. зазначає, що втягнення неповнолітніх у злочинну та іншу антигромадську діяльність порушує суспільні моральні засади розвитку та виховання молоді, згубно впливає на молодь, створює викривлені орієнтири для молоді, прищеплює антигромадські ідеї, аморальні погляди та навички і серйозно впливає на рівень злочинності серед неповнолітніх. Особливо небезпечними є дії, спрямовані на втягнення осіб віком до 18 років у злочинні угруповання та вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, а також дії, пов'язані з незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням чи збутом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

У цьому аспекті дисертаційне дослідження Кукос Марини Василівни на тему «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» є актуальним і практично значущим.

Актуальність розглядуваної дисертаційної праці визначається необхідністю розроблення на підставі аналізу матеріалів практики та теоретичних положень криміналістики та кримінального процесу основ розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Отже, тема дисертації М.В. Кукос є теоретично і практично значущою, а її актуальність не викликає сумнівів.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Об'єктивний аналіз обрання та ефективності застосування методів дослідження, визначених М.В. Кукос, дає підстави стверджувати про належний науковий рівень рецензованої дисертації. Зокрема, використовувалися як загальнонаукові методи: спостереження, опис, порівняння, класифікація з метою встановлення закономірностей, що характеризують досліджуваний вид протиправної діяльності та особливості досудового розслідування подібних проваджень, так і спеціальні методи, зокрема: історико-правовий – для дослідження стану наукової розробки проблематики розслідування втягнення

неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (підрозділ 1.1); догматичний – для тлумачення юридичних категорій, поглиблення та уточнення поняттєвого апарату дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2); функціональний – з метою виділення типових слідчих ситуацій на різних етапах розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень (підрозділ 2.2.), системно-аналітичний – для аналізу практики виявлення та розслідування вказаних кримінальних правопорушень з метою виокремлення системи найбільш поширених способів учинення і класифікації типових слідчих ситуацій (підрозділи 1.2.2, 2.2); типологічний – при дослідженні типової особи правопорушника та особи неповнолітнього (підрозділ 1.2.4); статистичні (групування, зведення, аналіз кількісних показників) – під час аналізу та узагальнення емпіричної бази (вивчених матеріалів кримінальних проваджень, результатів анкетування (у всіх розділах дисертації), а також соціологічні (анкетування, інтерв'ювання) – у процесі вивчення думок працівників слідчих підрозділів щодо проблем розслідування втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (у всіх розділах дисертації).

Основні положення та висновки, сформульовані в дисертаційному дослідженні, відображено в 10 наукових публікаціях, серед яких: три статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття стаття, що індексується в міжнародній наукометричній базі даних Web of Science, шість тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зазначені публікації відображають обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до поставленої мети і завдань дослідження, а також задовольняють вимогу щодо опублікування не більше однієї статті в одному випуску (номері) наукового видання, що цілком відповідає умовам зарахування публікацій, наведених у списку публікацій здобувача за темою дисертації.

Для обґрунтування пропозицій і рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, автор проаналізував достатню кількість наукових джерел (285 найменування).

Дисертація М.В. Кукос підготовлена відповідно до відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2022 року № 782; Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2026 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1155-р; Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року,

затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 року № 453; основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затверджених рішенням Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23. Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 22 від 12 листопада 2020 року), зареєстрована Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 706, 2020 рік).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Представлені здобувачкою результати здійснених досліджень засвідчують їх наукову новизну. Зокрема, *вперше*

– сформовано основи позавидової методики розслідування втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, яка включає в себе криміналістичну характеристику, організаційні основи початкового етапу розслідування, типові слідчі ситуації та алгоритми їх вирішення, взаємодію слідчого з підрозділами ювенальної превенції, оперативними підрозділами й іншими суб'єктами, організаційно-тактичні аспекти проведення слідчих (розшукових) дій, а також використання спеціальних знань;

– запропоновано обставини, що підлягають встановленню за кримінальними правопорушеннями, що розглядаються поділити на групи: 1) ті, які передбачені ст. 91 та 485 КПК України; 2) ті, що стосуються підозрюваного у вчиненні втягнення неповнолітніх у такий вид кримінальної протиправної діяльності; 3) ті, що стосуються неповнолітніх, які були втягнені у такі кримінально протиправні дії;

– обґрунтовано наукові підходи до вирішення проблем процесуальної та непроцесуальної взаємодії слідчого з підрозділами ювенальної превенції та оперативними підрозділами Національної поліції України, психологами, педагогами у кримінальних провадженнях щодо злочинів пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за таких обставин: недосягнення шістнадцятирічного віку, розумова відсталість неповнолітньої особи, коли участь педагога, психолога при допиті неповнолітнього обов'язкова.

Автор *удосконалив* класифікацію типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування залежно від змісту інформації про подію кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КК України та особу злочинця, зокрема: неповнолітнього затримано «на гарячому» або незабаром після вчинення злочину, визнає свою провину у вчиненому; особу підозрюваного встановлено і він підтверджує втягнення неповнолітнього у злочинні дії; неповнолітнього затримано, визнає свою провину у вчиненому; особу підозрюваного встановлено, але він не підтверджує втягнення неповнолітнього у злочинні дії; наявність ознак або свідків, що вказують на втягнення неповнолітнього до протиправних дій; наявність ознак, що вказують на вчинений злочин, однак особа яка втягнула неповнолітнього не встановлена

чи встановлена, але її місцезнаходження невідоме, та неповнолітній відмовляється надавати показання чи його показання суперечать матеріалам кримінального провадження.

Дістало подальший розвиток тактичні особливості проведення найбільш важливих для зібрання доказової інформації окремі слідчі (розшукові) дії при розслідуванні втягнення неповнолітніх у незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, до яких віднесено: огляд, обшук (в тому числі особистий обшук), допит (зокрема неповнолітнього, втягнутого у протиправні дії).

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію під час доповідей на міжнародних наукових конференціях, засіданнях кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, а також були опубліковані у фахових виданнях України. Публікації сприяли реалізації поставлених у дисертації завдань, а напрацювання М.В. Кукос впроваджено в практичну діяльність, освітній процес та науково-дослідну діяльність.

Тому дисертаційне дослідження М.В. Кукос проведено на належному науково-методичному і методологічному рівнях, результати та положення наукової праці, що винесені на захист, відповідають вимогам щодо здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими і логічними, мають відповідний ступінь наукової новизни і практичне значення. Це дає підстави стверджувати, що здобувачка цілком опанувала методологію наукового дослідження та правильно її використала під час наукового пошуку щодо вирішення проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація М.В. Кукос є комплексним дослідженням теоретичних, практичних і методичних засад розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Низка результатів та висновків, що отримані в роботі, сформульовано вперше, вони логічні та мають належний ступінь наукової новизни, є обґрунтованими. Рекомендації дисертантки достатньо аргументовані та ґрунтуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукового дослідження. М.В. Кукос у дисертаційній роботі правильно використовувала методи наукового дослідження, ефективно здійснювала аналіз нормативно-правових актів сфери протидії кримінальним правопорушенням вчинених проти дітей. Дисертантка відповідально поставилася до питання використання результатів власно проведеного емпіричного дослідження, статистичної інформації, ефективно опрацювала інші дані соціологічних досліджень, що цілком сприяло реалізації

поставлених наукових завдань і підтверджує опанування автором компетенцій, необхідних для здобувача освітньо-наукового ступеня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та може бути використано в: правозастосовній діяльності – для вдосконалення діяльності підрозділів НП України, які розслідують кримінальні правопорушення, пов'язані з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (акти впровадження: ГСУ НП України № 63789-2024 від 03.05.2024 року; відділу дізнання ГУНП у м. Києві № СЕД – 35546-2024 від 07 травня 2024 року); освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків», підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 48-оп від 17 квітня 2024 року); науково-дослідній діяльності – для підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 49-нд від 17 квітня 2024 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження М.В. Кукос належним чином структуроване, містить анотацію, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки, загалом відповідає вимогам МОН України до оформлення дисертацій. У додатках до дисертації розміщено список опублікованих праць здобувача, акти впровадження результатів дисертаційної роботи, статистичні та аналітичні дані, результати проведеного опитування. Повний обсяг дисертації становить 277 сторінок, із яких обсяг основного тексту – 190 сторінок.

Анотація. У стислій формі автор висвітлює тези дисертаційного дослідження, наводить ключові слова, зазначає перелік публікацій, у яких відображено основні результати представленого дослідження. Анотацію викладено українською і англійською мовами.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, ступінь наукової розробленості проблеми; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами; окреслено мету, завдання дослідження, його об'єкт, предмет і використані методи; висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення в практичній діяльності й освітньому процесі; наведено дані про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У **розділі 1** «Теоретико-правові засади та криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» авторка розглянула сучасний стан наукової розробки

проблем розслідування втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів; виокремила криміналістичну характеристику втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів.

Здобувачка дійшла висновку, що потребують першочергового наукового опрацювання і стосуються поняття та способів втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів (67 %); з'ясування обставин, що підлягають встановленню та особливості початку досудового розслідування даної категорії кримінальних правопорушень (71 %); виокремлення типових слідчих ситуацій (71 %); взаємодії слідчого та оперативних працівників з іншими суб'єктами (72 %), у тому числі під час затримання, освідкування і особистого обшуку особи (61 %); розроблення алгоритмів (програм дій) тактики проведення окремих СРД при розслідуванні даної категорії кримінальних правопорушень (75 %); використання спеціальних знань під час розслідування злочинів пов'язаних з втягненням неповнолітніх незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів (91 %).

Авторкою визначено елементно-компонентний склад криміналістичної характеристики втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів, як заснованої на практиці правоохоронних органів і криміналістичних дослідженнях системи даних, включає предмет посягання; способи вчинення, які включають в себе способи підготовки, вчинення, приховування; слідову картину; типологічні ознаки особи кримінального правопорушника.

Обґрунтованим та доцільним є те, що авторкою, з метою удосконалення методики розслідування втягнення неповнолітніх незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та або їх аналогів та уникнення законодавчих колізій запропоновано ч. 1 ст. 304 КК України «Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність» викласти у такій редакції: «1. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, у незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також залучення неповнолітнього до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років».

У розділі 2 «Початковий етап розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» М.В. Кукос методологічно правильно підійшла до дослідження: обставин, що підлягають встановленню та особливості початку досудового розслідування; встановлення типових слідчих ситуацій та слідчих версій, що виникають під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням

неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та алгоритм їх вирішення; організації взаємодії слідчого з підрозділами ювенальної превенції, оперативними підрозділами та іншими суб'єктами.

Авторка на підставі дослідження емпіричного матеріалу, до обставин, які підлягають встановленню на початку досудового розслідування даної категорії злочинів окрім передбачених ст. 91, 485 КПК України, слід віднести також: відомості про особу підозрюваного та неповнолітнього (вік, стан здоров'я, ступінь розвитку, наявність відхилень та інші соціально-психологічні риси, які необхідно врахувати під час досудового розслідування й можливості притягнення до кримінальної відповідальності). У разі встановлення розумових відхилень у неповнолітнього, що не пов'язані із психічною хворобою, варто встановити ступінь усвідомлення ним вчинених протиправних діянь та якого впливу піддавався з боку дорослого (психічного, фізичного, морального, статевого тощо); відношення неповнолітнього до ознак діяння передбаченого ч. 2 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КК України; умови життя та виховання неповнолітнього (склад та побутові умови сім'ї, взаємини між дорослими й дітьми, ставлення батьків до виховання, наявність насильства в сімейному оточенні; обстановка в освітньому закладі або на виробництві; наявність раніше вчинених протиправних дій або схильності до них; групові зв'язки неповнолітнього та ін.); наявність дорослих підбурювачів й інших співучасників (ст. 485 КПК України). У разі встановлення обставин, що засвідчують причетність неповнолітнього до вчинених злочинів, далі вирішуються питання про відповідальність неповнолітнього.

У розділі вдалося акцентувати увагу на тому, що з урахуванням поведінки підозрюваного під час досудового розслідування типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність передбачену ч. 2 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КК України слід поділити на:

конфліктні – підозрюваний не визнає свою вину у втягненні неповнолітнього до злочинної діяльності (77 %); заперечував свою причетність до вчинення злочину (48 %); не знав про вік неповнолітніх (31 %).

безконфліктні ситуації – неповнолітнього та підозрюваного затримано, які визнали свою причетність до вчинення протиправних наркотичних дій передбачених ч. 2 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КК України (23 %).

Доведено значущість взаємодії слідчого у кримінальних провадженнях щодо злочинів пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів переважно спрямована на виконання таких задач з: а) оперативними працівниками; б) працівниками органів ювенальної превенції; в) психологами, педагогами: для встановлення психологічного контакту при проведенні допиту неповнолітнього, отримання необхідної інформації в рамках кримінального провадження при цьому забезпечуючи права такої особи; під час допиту у випадках, коли підозрюваний неповнолітній не досяг шістнадцяти років, або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим.

Розділ 3 «Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під та використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» присвячено особливостям тактики огляду, обшуку, допиту, використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Зокрема, за даними опитування слідчих Національної поліції України встановлено, що під час розслідування злочинів, що розглядаються проводились такі першочергові слідчі (розшукові) дії як: 1) огляд (96,7 %); 2) обшук (в тому числі особистий обшук) (74,3 %); 3) допит (98,4 %). Такі показники зумовлені специфікою злочинів, що розглядаються, де основна сукупність доказової інформації – це наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги. Поряд з цим, з'ясовано, що найбільше криміналістично значимої інформації вдалося виявити під час проведення ОМП (86,4% опитаних) та обшуку (62,7%), і трохи менше під час допиту (42,4% опитаних).

На підставі вивчення матеріалів кримінальних проваджень щодо втягнення неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, авторкою встановлено, що під час проведення обшуку об'єктами пошуку були: наркотики, психотропні речовини, аналоги (100%); предмети і пристосування для їх зберігання, виготовлення, переробки зі слідами наркотиків (посуд, упаковка, ваги тощо) (84%); гроші, цінності, банківські карточки та інші предмети, придбані шляхом незаконних операцій з наркотиками (54%); документи, які мають значення для провадження (підроблені медичні рецепти, квитанції на відправлення бандеролей, посилок, багажу, різних упаковок, проїзні документи, записи, листи, записні книжки) (43%), телефони, комп'ютерна техніка (39 %).

На завершення, авторкою визначені наступні форми використання спеціальних знань, під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: 1) процесуальна, яка передбачена КПК України (участь спеціаліста у проведенні слідчих (розшукових) дій, проведення експертних досліджень, отримання письмового пояснення спеціаліста, відібрання зразків для порівняльного дослідження; 2) неprocesуальна: консультаційна допомога спеціалістів з питань, що потребують спеціальних знань.

Висновки до кожного розділу та дисертації загалом відповідають меті дисертаційного дослідження та отриманим результатам.

Отже, дисертація Кукос Марини Василівни відповідає передбаченим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання щодо розслідування кримінальних правопорушень,

пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у правозастосовній діяльності. Отримані результати дисертаційного дослідження М.В. Кукос щодо розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, є важливим внеском у розвиток наукових знань за спеціальністю 081 «Право», їх рекомендовано використовувати в діяльності закладів вищої освіти, науково-дослідних розробках підрозділів, що здійснюють протидію вчиненню кримінальних правопорушень вчинених щодо неповнолітніх, під час підготовки наукових публікацій, а також при плануванні досліджень у сфері криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування та оперативних підрозділів.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Під час вивчення дисертації М.В. Кукос звернуто увагу на деякі дискусійні положення, що потребують додаткового пояснення автора.

1. У дисертації Марія Василівна звертається до проблем протидії та запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері. Зокрема, авторка аналізує наукові праці, в яких розглядалися ці питання (підрозділ 1.1., стор. 43). Крім цього, за результатами емпіричних досліджень нею зазначено, що: «... бракує обґрунтованих наукових ідей і підходів до створення якісно нового механізму протидії зазначеному виду кримінальних правопорушень» (стор. 92).

Водночас, з урахуванням потреб сучасної правозастосовної практики, доцільним було б виокремити окрему складову частину дисертаційної праці (наприклад, підрозділ), в якій комплексно дослідити питання протидії розслідуванню та запобігання кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Такий підхід уявляється перспективним видом удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

2. У підрозділі 3.3 дисертант зазначає, що призначення судово-психологічної або комплексної психолого-психіатричної експертизи є обов'язковим, адже в низці випадків неповнолітнім потерпілим притаманні особливості психічної діяльності, що виявляються в їхній поведінці, а саме під час учинення злочину, мають різні відхилення розумового розвитку (хвороба Дауна, розумова відсталість різного ступеня). Проте, згідно положень ст. 486 КПК України, такі експертизи призначаються у разі необхідності. Оскільки дані види судових досліджень є досить складними, довготривалими, об'єктом їх дослідження є психіка та психічне здоров'я неповнолітнього, слід було б визначити типові ситуації, у яких призначення судових експертиз цього виду щодо неповнолітнього є об'єктивно необхідним у кримінальному провадженні про втягнення неповнолітніх у вказану протиправну діяльність.

Водночас, зазначені зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку підготовленої наукової праці. Вони лише спрямовані на уточнення, удосконалення і роз'яснення окремих положень дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація М.В.Кукос є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею. У процесі вивчення наукових публікацій і дисертаційного дослідження в цілому фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Кукос Марини Василівни на тему «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у вирішенні актуальних питань розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з втягненням неповнолітніх у незаконні дії щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною значущістю здобутих результатів дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (з наступними змінами і доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами і доповненнями), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (з наступними змінами і доповненнями), а її автор – Кукос Марина Василівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент
Завідувач кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Андрій АНТОЩУК

